

Sygn. akt: I Ns 65/13

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lipca 2014 r.

Sąd Rejonowy w Nysie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Dobrawa Michałowska

Protokolant: sekr. sądowy Dorota Luboch

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2014 r. na rozprawie

sprawy z wniosku R. C.

z udziałem J. C., Z. C., B. B. (1), W. C. (1), D. T., A. W., W. C. (2), B. C. (1)

o stwierdzenie nabycia praw do spadku po B. C. (2)

postanawia:

stwierdzić, że spadek po B. C. (2)

zmarłym dnia 18 kwietnia 2012r. w O.

ostatnio stale zamieszkałym w N.

na podstawie testamentu holograficznego sporządzonego w dniu 25 maja 2008 r. nabył w całości syn R. C. syn B. i D..

UZASADNIENIE

W dniu 23 lipca 2012 r. wnioskodawca R. C. wniósł do Sądu Rejonowego w Opolu o stwierdzenie nabycia spadku po B. C. (2), zmarłym 18 kwietnia 2012 r. w O., a ostatnio stale zamieszkałego w miejscowości N., gmina K., na podstawie testamentu na rzecz wnioskodawcy R. C.. W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, że spadkodawca w dniu 3 kwietnia 2012 r., w obecności świadków: Z. D. i M. T. sporządził zapis będący jego ostatnią wolą. Spadkodawca w dniu 18 kwietnia 2012 r., zmarł w szpitalu w O..

W dniu 23 listopada 2012 r. do Sądu Rejonowego w Nysie wpłynął wniosek B. B. (1) o stwierdzenie nabycia spadku po B. C. (2). Wnioskodawczyni domagała się stwierdzenia nabycia spadku po B. C. (2) na podstawie ustawy na rzecz dzieci spadkodawcy z małżeństwa z C. C. z domu T. oraz z małżeństwa z D. C. z domu S..

Postanowieniem z dnia 4 grudnia 2012 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I Ns 1178/12 Sąd Rejonowy w Opolu postanowił uznać się niewłaściwym i przekazać sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Nysie.

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2013 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I Ns 1165/12 Sąd Rejonowy w Nysie postanowił odrzucić wniosek B. B. (1).

B. B. (1), W. C. (1), W. C. (2), D. T. i A. W., po zapoznaniu się z treścią testamentów spadkodawcy z 25 maja 2008 r. oraz z dnia 3 kwietnia 2012 r., kwestionowali ich ważność. Pierwszego z nich wobec faktu, że nie został on w całości własnoręcznie napisany i podpisany przez B. C. (2), nadto, z uwagi na fakt, że widnieją na nim podpisy osób trzecich. Co do drugiego dokumentu kwestionowali autentyczność podpisu testatora oraz zarzucili brak przesłanek

do sporządzenia testamentu szczególnego. Tym samym żądali stwierdzenia nabycia spadku po B. C. (2) na podstawie ustawy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

B. C. (2) urodził się (...) w miejscowości S.. Spadkodawca dwukrotnie pozostawał w związku małżeńskim. Pierwszy związek zawarł z D. S. w dniu 29 października 1959 r. w S.. Związek ten został rozwiązany przez rozwód na mocy wyroku Sądu Powiatowego w O. z dnia 12 stycznia 1970 r., sygn. akt I2C 843/1969. Z tego związku małżeńskiego spadkodawca miał 3 dzieci: R. C., Z. C. oraz J. C..

B. C. (2) wstąpił ponownie w związek małżeński z C. C.. Związek ten został następnie rozwiązany przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 15 maja 2003 r., sygn. akt I RC 1606/02. Z tego związku małżeńskiego spadkodawca posiadał pięcioro dzieci, tj. B. B. (1) z domu C., W. B., W. C. (2), D. T. z domu C. oraz A. W. z domu C..

Poza wyżej wymienionymi dziećmi spadkodawca innych dzieci małżeńskich, pozamałżeńskich albo przysposobionych nie posiadał. Wszystkie z dzieci dożyły otwarcia spadku, jak również w chwili otwarcia spadku wszystkie dzieci były pełnoletnie. Żaden ze spadkobierców nie składał oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku przed sądem ani przed notariuszem. Nikt też nie został uznany za niegodnego do dziedziczenia ani nie zrzekał się z dziedziczenia.

Spadkodawca zmarł w dniu 18 kwietnia 2012 r. w O., ostatnio stale zamieszkiwał w N. nr 19, gmina K..

Dowód: odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy z 19.04.2012 r., nr (...), k. 7; odpis skrócony aktu małżeństwa z 11.05.2012 r., nr (...), k. 6; odpis skrócone aktów urodzenia R. C., Z. C. oraz J. C., k. 8-10; akta I Ns 1165/12: odpis skrócone aktu małżeństwa: A. W., k. 4, B. B. (1), k. 5, D. T., k. 6; odpisy skrócone aktu urodzenia: W. C. (2), k. 7, W. C. (1), k. 8; zapewnienia spadkowe uczestników postępowania: B. B. (1), k. 107, D. T., k. 107-108, A. W., k. 108, W. C. (2), k. 108, W. C. (1), k. 108, W. C. (3), k. 108, Z. C., k. 108; zeznania świadka C. C., k. 117-118.

Spadkodawca pozostawił po sobie dwa oświadczenia woli na wypadek śmierci, a w chwili ich sporządzenia posiadał zdolność testowania.

fakt bezsporny

W dniu 25 maja 2008 r. spadkodawca B. C. (2) sporządził własnoręcznie i podpisał testament, w którym do całego spadku powołał syna R. C. dodając jednocześnie, że za opiekę syna i synową obdarowuje swoją darowizną. Na testamencie tym widnieje czytelny podpis B. C. (2). Po sporządzeniu testamentu B. C. (2) udał się do domu M. T., prosząc o podpis na dokumencie, co też uczyniła podpisując się obok słów „świadek 2) T. M.”. Na testamencie po prawej stronie widoczny jest również podpis J. B. oznaczonej jako świadek numerem 1 oraz nieczytelna parafka po prawej stronie. Testament nie nosi śladów zniszczenia ani skreśleń.

Dowód: testament z dnia 25 maja 2008 r., k. 132, protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu, k. 133; opinia biegłego grafologa W. S. z 07.01.2014 r., k. 188-205; zeznania świadków: E. S., k. 134, K. S., k. 135, M. T., k. 167.

W dniu 3 kwietnia 2012 r. spadkodawca B. C. (2) w obecności swojej siostry E. S. oraz jej męża K. S., Z. D. oraz M. T., w domu siostry i jej małżonka, oświadczył dyktując jej treść E. S., że na wypadek śmierci swoje gospodarstwo rolne wraz z zabudowaniami i sprzętem rolniczym, tj. ciągnikiem (...), przyczepą, pługiem, kultywatorem, bronami, ładowaczem do obornika, wóz z beczką na gnojowicę, śrutownik, kosiarkę, F. (...) oraz dom mieszkalny wraz z wyposażeniem przekazuje dla swojego syna R. C. z żoną B. C. (1) w zamian za opiekę i godny pochówek. Dokument ten został podpisany przez spadkobiercę, Z. D. i M. T.. W tym dniu spadkodawca przyjechał do domu siostry swoim pojazdem i powiedział, że się gorzej czuje i chciałby sporządzić testament, jednak nie obawiał się rychłej śmierci. Miał jeszcze w planach zrobienie w domu centralnego ogrzewania, komina w stajni, chciał uregulować kwestię dziedziczenia. Tłumaczył, że sam nie jest w stanie długo trzymać długopisu, stąd prośba do siostry by spisała jego wolę. Dokument ten spadkobierca przekazał przed śmiercią swojej synowej B. C. (1) podczas pobytu w szpitalu w O.. Po spisaniu swojej woli, B. C. (2) poprosił swoją siostrę E. S. żeby poszła do notariusza w celu sporządzenia testamentu w formie

aktu notarialnego. Spotkanie z notariuszem zostało umówione na najbliższy poniedziałek, jednak tego dnia B. C. (2) przetransportowano do szpitala w O..

Dowód: oświadczenie woli B. C. (2) z 3 kwietnia 2012 r., k. 58; protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu, k. 22, przesłuchanie strony – uczestniczki B. C. (1), k. 108-109; zeznania świadków: Z. D., k. 116 i 118, M. T., k. 117, 118, 167, C. C., k.117-118, E. S., k. 134, K. S., k. 135; opinia biegłego grafologa W. S. z 07.01.2014 r., k. 188-205, k. 188-205, dokumentacja medyczna B. C. (2) z (...) Centrum (...) w K., k. 177-178.

W dniu 13 listopada 2003 r. spadkodawca przeniósł na swojego syna R. C. własność nieruchomości gruntową o pow. 5 ha w drodze darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...) przez Notariuszem J. K. w N..

okoliczność bezsporna

Sąd zważył, co następuje:

Art. 926 k.c., stanowi, że powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą. Natomiast w myśl art. 941 k.c. rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament.

W niniejszej sprawie Sąd ustalił, na podstawie aktów stanu cywilnego, że do grona spadkobierców ustawowych, po B. C. (2) należą jego dzieci z obu zawartych przez niego małżeństw, tj. R. C., J. C. i Z. C. jako jego dzieci ze związku małżeńskiego z D. C. z domu S. oraz B. B. (1), W. C. (1), D. T., A. W., W. C. (2) jako jego dzieci ze związku małżeńskiego z C. C. z domu T..

Spadkodawca pozostawił po sobie dwa dokumenty nazwane testamentem, a na gruncie niniejszej sprawy bezspornym był fakt, iż spadkodawca posiadał w chwili sporządzenia testamentu zdolność do testowania.

Pierwszy ze wskazanych dokumentów został sporządzony przez niego własnoręcznie i opatrzony podpisem w dniu 25 maja 2008 r. Na jego mocy do całości spadku powołany został syn spadkodawcy R. C.. W treści testamentu testator zamieścił również wzmiankę, zgodnie z którą w zamian za opiekę syna i synową obdarowuje swoją darowizną. Na testamencie tym oprócz podpisu testatora widnieją podpisy dwóch świadków, a mianowicie J. B., M. T. oraz nieczytelna parafka po prawej stronie. Na podstawie treści tego testamentu niewątpliwym jest, że testator powołał do dziedziczenia swojego syna R. C., natomiast oświadczenie w przedmiocie darowizny na rzecz R. i B. małżonków C. nie może zostać uznane za rozrządzenie testamentowe. Brak w tym zakresie wyraźnie sformułowanej woli spadkodawcy co do powołania tych osób do dziedziczenia, tym bardziej, że wnioskodawca uczynił wcześniej darowiznę na rzecz syna. Co do dziedziczenia testamentowego R. C. nie zachodzi żadna wątpliwość skoro spadkodawca posłużył się sformułowaniem „na wypadek mojej śmierci przekazuję w całości dla syna R. C.”.

Zgodnie z art. 949 § 1 k.c. spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż testament ten w całości został sporządzony własnoręcznie przez B. C. (2) co potwierdziła, niekwestionowana przez żadną ze stron, opinia biegłego – eksperta badań pisma i dokumentów W. S., dysponującego bogatym materiałem porównawczym dostarczonym przez strony postępowania. Nadto biegły potwierdził, iż widniejący pod treścią testamentu podpis B. C. (2) został również nakreślony własnoręcznie przez niego, jak również opatrzony datą w zwartej sekwencji czasowej.

Wobec powyższego należy wskazać, iż przedmiotowy testament, sporządzony przez B. C. (2) w dniu 25 maja 2008 r. miał wszelkie cechy wymagane przez przepis art. 949 § 1 k.c. pozwalające uznać go za ważny. Bez znaczenia dla jego ważności jest fakt zamieszczenia na nim podpisów dwóch świadków oraz parafki. Żaden przepis obowiązującego

prawa nie przewiduje w takim przypadku sankcji nieważności testamentu, a w szczególności okoliczność ta nie została wymieniona w treści przepisu art. 945 § 1 k.c.

Odmienne należy ocenić dokument z dnia 3 kwietnia 2012 r. sporządzony w ten sposób, że spadkodawca w obecności Z. D. i M. T., szwagra K. S., podyktował swoją ostatnią wolę swojej siostrze E. S., która ją spisała na kartce, a następnie opatrzył swoim własnoręcznym podpisem, po czym został on podpisany przez Z. D. i M. T.. Okoliczności sporządzenia przedmiotowego testamentu zostały potwierdzone zeznaniami świadków przesłuchanych na tę okoliczność, tj. E. S., K. S., Z. D. i M. T.. Zeznania tych świadków były w przeważającej mierze spójne i logiczne. Świadkowie Z. D. i M. T. są dla stron osobami obcymi. Okoliczności te pozwalały zatem na uznanie tych zeznań za wiarygodne. Autentyczność podpisu została potwierdzona przez biegłego sądowego, a ustalenia jego opinii nie zostały zakwestionowane przez uczestników.

W świetle ujawnionego przebiegu zdarzeń towarzyszących sporządzeniu w dniu 3 kwietnia 2012 r. testamentu przez B. C. (2), należało rozważyć czy badany dokument spełnia wymogi formalne przewidziane w art. 952 § 1 k.c. dla testamentu ustnego.

W myśl art. 952 § 1 k.c. jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu nie jest możliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków.

Przepis art. 952 § 2 k.c. stanowi natomiast, że treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie.

Przepis art. 952 § 1 k.c. przewiduje zatem dwie, odrębne, okoliczności uzasadniające sporządzenie testamentu ustnego. Testamentu ustny może być zatem sporządzony, jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo istnieje szczególna okoliczność uniemożliwiająca lub bardzo utrudniająca zachowanie zwykłej formy testamentu.

Obawa rychłej śmierci spadkodawcy jest pojęciem niedookreślonym, lecz jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w swoim postanowieniu z dnia 15 lutego 2008 r., I CSK 381/07, Lex nr 465921 – „Obawa rychłej śmierci nie oznacza tylko lęku czy strachu przed śmiercią odczuwanego przez spadkodawcę, lecz świadomość spadkodawcy, że możliwa jest jego rychła śmierć.”

Ujawnione w toku postępowania w oparciu o zeznania świadków E. S., K. S. Z. D. i M. T. oraz C. C. wykluczają jednoznacznie, aby po stronie spadkodawcy istniała obawa rychłej śmierci. Spadkodawca miał jeszcze w planach zainstalowanie w domu centralnego ogrzewania i komina w stajni. Z jego zachowania nie wynikało, aby obawiał się rychłej śmierci. Tym samym przesłanka istnienia obawy rychłej śmierci po stronie spadkodawcy nie została spełniona, mimo że spadkodawca zmarł kilka dni po sporządzeniu wskazanego dokumentu.

W odniesieniu do drugiej przesłanki, do szczególnych okoliczności uniemożliwiających lub bardzo utrudniających zachowanie zwykłej formy testamentu należy zaliczyć klęski żywiołowe czy inne zdarzenia dezorganizujące życie zbiorowe (J. Kremis, K. Górka (w:) E. Gniewek, Komentarz, s. 1580). Nadto, mogą to być okoliczności ściśle związane z osobą spadkodawcy, na przykład brak umiejętności pisania, brak możliwości udania się do notariusza z uwagi na wiek czy chorobę (tak E. Niezbecka (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, t. IV. Spadki, A. Kidyba (red.), komentarz do art. 952 k.c., WKP 2012).

Również w nawiązaniu do tej przesłanki przyjdzie stwierdzić, iż żadna ze szczególnych okoliczności uzasadniających sporządzenie przez B. C. (2) testamentu ustnego nie zaistniała. W szczególności jak wykazały zeznania wyżej wymienionych świadków B. C. (2) nie był w chwili sporządzania przedmiotowego testamentu osobą zniedołężniałą i niemogącą pisać co uniemożliwiałoby mu sporządzenie testamentu holograficznego (zwykłego). Co prawda jak zeznała E. S. miał on trudności z pisaniem, które spowalniały tę czynność, to jednak nie uniemożliwiały one sporządzenie przez

spadkodawcę własnoręcznego testamentu. Nadto nie można przyjąć, że B. C. (2) nie mógł udać się do notariusza czy też najbliższego urzędu gminy w celu sporządzenia testamentu notarialnego bądź alograficznego skoro z powodzeniem był w stanie odwiedzić swoją siostrę E. S. w celu sporządzenia testamentu. Co więcej sam spadkodawca polecił siostrze umówić notariusza w celu poprawnego sporządzenia testamentu.

Reasumując ten fragment rozważań; dokument sporządzony przez B. C. (2) w dniu 3 kwietnia 2012 r. w formie ustnej i spisany przez jego siostrę E. S. w obecności K. S., Z. D. i M. T. nie można uznać za ważny testament z uwagi na niezaisnienie przesłanek uzasadniających nadanie ostatniej woli spadkodawcy formy szczególnej testamentu ustnego. Z tego też względu treść tego testamentu nie mogła stanowić podstawy do stwierdzenia nabycia spadku po B. C. (2).

Nadto nie zostały spełnione wymogi formalne przewidziane w przytoczonym wyżej art. 952 § 1 k.c., w świetle którego testament ustny powinien być sporządzony w obecności co najmniej trzech świadków, Badany testament sporządzony został w obecności czterech świadków, z których dwóch – siostra spadkodawcy i jej mąż jako krewny i powinowaty drugiego stopnia, dotknięte są zakazem przewidzianym w 957 § 1 k.c., który stanowi, że nie może być świadkiem przy sporządzaniu testamentu osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być również świadkami: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające z nią w stosunku przysposobienia. W myśl § 2 wskazanego artykułu, jeżeli świadkiem była jedna z osób wymienionych w paragrafie poprzedzającym, nieważne jest tylko postanowienie, które przysparza korzyści tej osobie, jej małżonkowi, krewnym lub powinowatym pierwszego lub drugiego stopnia albo osobie pozostającej z nią w stosunku przysposobienia. Jednakże gdy z treści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez nieważnego postanowienia spadkodawca nie sporządziłby testamentu danej treści, nieważny jest cały testament. Niewątpliwie celem sporządzenia testamentu było rozrządzenie całości majątku na rzecz R. C. i jego małżonki, skoro zaś świadkiem testamentu była osoba, która w świetle przytoczonych regulacji nie mogła być świadkiem tej czynności nieważnością dotknięty jest cały testament.

Wobec ustalenia nieważności drugiego z testamentów, należy jedynie wskazać na zagadnienie, czy w związku z jego sporządzeniem, testator odwołał testament z 25 maja 2008 r. Art. 946 k.c. stanowi, że odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień. Treść drugiego z oświadczeń woli nie wskazuje na zamiar odwołania testamentu z 25 maja 2008 r., zaś wobec stwierdzenia nieważności tego dokumentu, jako testamentu ustnego, nie można przyjąć, że został on odwołany poprzez sporządzenie nowego testamentu. Testator również nie zniszczył tego dokumentu. Zauważyć wypada, w świetle zgodnych zeznań świadków, że wolą spadkodawcy było przekazanie całego swojego majątku synowi R. C., a spadkodawca zdawał sobie sprawę, że jego działania w zakresie urzeczywistnienia tej woli mogą okazać się nieudolne. Wobec powyższego należało przyjąć, że wskazany testament pozostaje ważny, natomiast podjęte przez spadkodawcę czynności związane ze sporządzeniem testamentu ustnego stanowiły wyraz dążenia do urzeczywistnienia woli spadkodawcy w formie, która nie budziłaby wątpliwości. Potwierdza ten tok rozumowania, chęć spadkodawcy spisania ostatniej woli w formie aktu notarialnego. Ponadto, nawet gdyby przyjąć, że drugi z badanych dokumentów jest ważnym testamentem, to w świetle art. 947 k. c., który stanowi, jeżeli spadkodawca sporządził nowy testament nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, ulegają odwołaniu tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu. R. C. został zaś powołany do dziedziczenia w treści obu dokumentów.

Zważając na powyższe, na podstawie powołanych przepisów, Sąd postanowił stwierdzić, że spadek po zmarłym w dniu 18 kwietnia 2012 r. w O. B. C. (2), ostatnio stale zamieszkałym N. na podstawie testamentu holograficznego sporządzonego w dniu 25 maja 2008 r. w całości nabył jego syn R. C..

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji postanowienia.